

ACTA MUSEI VARNAENSIS VIII-2

**Сборник в чест на
Александър Минчев**

**TERRA ANTIQUA BALCANICA
ET MEDITERRANEA**

**Miscellanea in honour of
Alexander Minchev**

Международна конференция / International Conference
Варна 23.02.2007 Varna

Издателство "ОНГЪЛ"
Варна, 2011

Съставители:

Доц. д-р Валери Йотов

Гл. ас. Игор Лазаренко

Редактор:

Гл. ас. Игор Лазаренко

Езикови редактори:

Огнян Антов (български език)

Мариана Иванова (френски език)

Росица Ненчева (немски език)

На корицата: Мозайка с изображение на горгона Медуза от къщата
с мозайките в Марцианополис

ISBN 978-954-8279-64-2

© Регионален исторически музей – Варна, 2011

НАХОДКИ, СЪДЪРЖАЩИ ПЕРСИЙСКИ МОНЕТИ ОТ СЕВЕРОИЗТОЧНА ТРАКИЯ. СЪСТОЯНИЕ НА ПРОУЧВАНИЯТА

МИРОСЛАВ ИЗДИМИРСКИ / СОФИЯ

Интересът към монетите на Ахеменидската държава датира от XIX век. Той е провокиран от намеренията по онова време съкровища със сигурно атрибутирани монети на ахеменидски владетели и техни сатрапи.

Първият значим труд, в който е събрано и коментирано известното за персийското монетосечене, е на Баркли Хед¹. В него той разглежда емисиите на Лидия и Ахеменидска Персия (монетите на Великия цар, на сатрапите и на градовете във Финикия, Киликия, Йония и Мизия) и приема, че между монетосеченията на двете империи има континуитет. Хед включва персийските монети и в своето обобщаващо изследване върху античните монети².

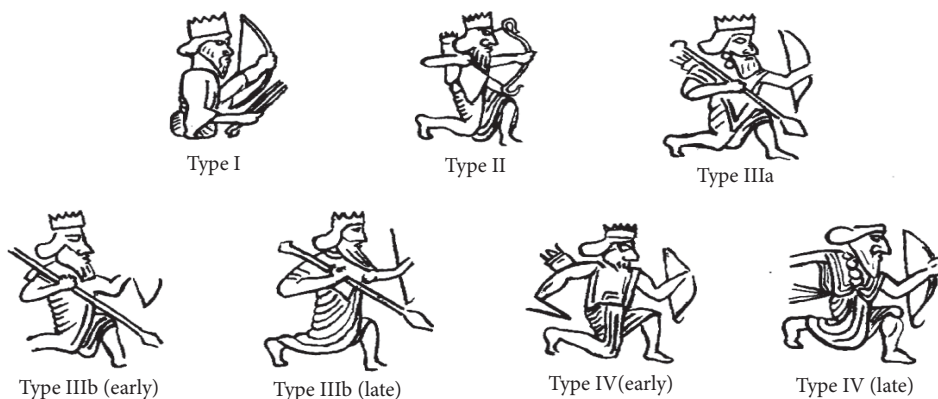
Малко по-късно с персийската нумизматика се занимава Ернст Баблон³. Той се опитва да състави класификация на царските издания по физиогномични белези при представянето на сумарния образ на Великия цар. Наблюдаваните разлики в образите се дължат на различните монетни печати, с които са отсичани емисиите и следователно работата на различните гравьори. Тези разлики се дължат на факта, че монетите от различните емисии на Ахеменидите се отсичат в продължителни периоди от време.

В края на XIX век се обръща внимание на често срещаните контрамарки върху персийските монети⁴. Роджър Хил класифицира общо 187 такива контрамарки⁵. В каталога на източните монети в Британския музей той допълва списъка до 208 контрамарки⁶.

Въз основа на огромен емпиричен материал Йън Карадайс предложи през 1987 нова класификация на персийските царски издания⁷, която разгърна в публикациите на конкретни съкровища⁸. При разпределянето на монетите по типове и подтипове Карадайс доразвива стемата на Робинсън⁹. Това са четири основни типа с подтипове. За датиране на отделните емисии Карадайс използва изследванията на Сидни Но и Робинсън¹⁰.

Ранните монети на Ахеменидите са обект на задълбочени изследвания през 80-те години на XX век¹¹. Тогава са анализирани и обобщени метрологичните особености на персийските дарейки и сикли¹².

За първи път персийски монети от територията на древна Тракия (в границите на съвременна България) са регистрирани от Карел Шкорпил в района на Малко Търново¹³. Самият той не е видял тези монети. За тях са му съобщили местни хора.

Обр. 1. Типове и подтипове на персийските царски монетни издания (по Carradice 1987)

Не е ясен нито броят им, нито конкретният им тип. Шкорпил ги класифицира като персийски по описание.

Първите две публикувани персийски сикли, намерени най-вероятно в България, са от колекция „Хараланов“ и се съхраняват в нумизматичния фонд на Регионален исторически музей – Шумен. Не е известно дали произхождат от Североизточна Тракия, нито дали са били намерени заедно¹⁴. Те, както и монетите от три фрагментарно запазени съкровища от фонда на Национален исторически музей–София, за които ще стане дума по-нататък, са от така наречения „Royal-Archer Type“ („Царят, стрелец с лък“)¹⁵ (**обр. 1**). Изображението е обобщен образ на Великия цар или Царския герой (Royal Hero), представен винаги с лък – стреля с него или го държи в лявата си ръка, а в дясната ръка държи копие или кама. Тези монети добиват популярност и широка употреба в Западна Мала Азия, където са били и отсичани, най-вероятно в монетарница в Сарди – столица на бившето Лидийско царство. Поради редица разлики в изображенията е възможно монетите да са отсичани и в поне още една монетарница от посочения район.

Описание на монетите от колекция „Хараланов“:

1. *Лице*. Обобщен образ на персийския цар в кидарис и кандис, с дълга брада, въоръжен с лък и копие, в ход надясно. Тип IIIb (късен) по Carradice 1987.

Опако. Груба правоъгълна вдлъбнатина.

AR; 17/12 мм; 5,25 г; РИМ–Шумен, колекция „Хараланов“; Аладжова 1999, с. 10, обр. 1.

2. *Лице*. Като № 1, но ясно личи короната на владетеля и лъкът, който държи. През дясното рамо се вижда колчан за стрели (?), но самите стрели в него не се виждат. Тип IIIb (ранен) по Carradice 1987.

Опако. Като № 1, но има дълбока следа от удар с остър предмет.

AR; 13/14 мм; 5,11 г; РИМ–Шумен, колекция „Хараланов“; Аладжова 1999, с. 10, обр. 2.

Д. Аладжова отнася монетите към първа група на типа „Лък и копие“ по Митчинър¹⁶, която се датира в периода 546–450 г. пр.Хр.¹⁷ Снимка и описание на първата монета има и в каталога на монетната експозиция на Шуменския музей. Там монетата е датирана през управлението на Ксеркс (486–465 г. пр.Хр.), а за място на нейното отсичане е посочен Вавилон¹⁸, което не е вярно, защото до завоюването на Вавилон от Александър III Македонски в града не са отсичани монети.

Три фрагмента от съкровища с персийски сикли, намерени на територията на съвременна България, са постъпили по различно време в НИМ–София. Авторът на първичната им публикация ги датира най-общо между средата на V – средата на IV в. пр.Хр. Върху повечето монети има контрамарки, нанесени от трапезити и/или монетни магистрати, които удостоверяват тяхната автентичност и легитимност за участие в монетната циркулация.

Съкровище I

По сведения на Владимир Пенчев през 1979 година при сондажни дейности в района между Каварна и Балчик, са били намерени десетина персийски сикли на купчинка в пръстта¹⁹. Монетите са без археологически контекст. Пет от тези монети са постъпили в НИМ–София.

Съкровището е публикувано през 2005 г.²⁰ Упоменато е и в *Coin Hoards*, vol. VIII, 33, като там то е датирано около 500–400 г. пр.Хр. Според някои то показва хегемонистичните стремежи на Великите царе към Тракия²¹. Нито една от тези монети не е контрамаркирана.

Описание на монетите:

1. *Лице*. Обобщен образ на Великия цар / Царския герой (Royal Hero). Фигурата на героя/цар е с дълга персийска роба (кандис) и царска тиара (кидарис), с брада и дълга коса. В дясната ръка държи копие с насочен напред и надолу връх. В лявата ръка държи лък, който се вижда частично. Позата е бяг на колене (half kneeling attitude). Кандисът е представен с гънки и плътно покриващ изнесената назад десен крак. Тип IIIb (късен) по Carradice 1987.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

AR; 13/15 мм; 5,56 г; НИМ–София, инв. № 11082; Пенчев 2005, с. 29, обр. 1.

2. *Лице*. Тип IIIb (късен) по Carradice 1987.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

AR; 13/14 мм; 5,56 г; НИМ–София, инв. № 11083; Пенчев 2005, с. 29, обр. 2.

3. *Лице*. Тип IIIb (късен) по Carradice 1987.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

AR; 13/14 мм; 5,58 г; НИМ–София, инв. № 11084; Пенчев 2005, с. 30, обр. 3.

4. *Лице*. Вижда се само торсото на фигурата на Великия цар. Ясно се вижда колчанът със стрели зад дясното рамо на фигурата. Царят е с кидарис и кандис, с дълга брада и дълга коса. В дясната ръка държи кама, а в лявата – лък. Тип

IV (ранен) по Carradice 1987.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

Монетата е с редуцирано тегло.

AR; 13/15 мм; 4,71 г; НИМ–София, инв. № 11085; Пенчев 2005, с. 30, обр. 4.

5. *Лице.* Царят с кидарис и кандис. Фигурата е с дълга брада и дълга коса. Вижда се само част от дясната ръка на Великия цар, в която държи кама. В лявата държи лък. Виждат се пъпковидните точки върху кандиса при гърдите. Тип IV (късен) по Carradice 1987.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

AR; 14/15 мм; 5,65 г; НИМ–София, инв. № 11086; Пенчев 2005, с. 30, обр. 5.

Фрагментарното състояние на находката прави изводите в значителна степен условни. Монетите от типа IIIb (късен) са три и може да се мисли, че те като брой са преобладавали в съкровището. Другите две монети са от тип IV, едната – ранен, а другата – късен вариант. Подобно съотношение се наблюдава при монетите, трезорирани в Мала Азия в периода от около 400 до 380 г. пр.Хр.²² Тези монетни находки са хомогенни и съдържат само персийски царски издания. Монетите от тип IIIb се появяват към 480 г. пр.Хр.²³, а от тип IV са в циркулация не по-рано от средата на V в. пр.Хр.²⁴ Монетното съдържание на разглежданото съкровище и отсъствието на балкански емисии показва, че монетите в нея не са част от местния монетооборот. В същото време, силната износеност на сиклите показва, че те са участвали дълго в монетното обращение, най-вероятно в Западна Мала Азия. Според мен те са укрити в периода около 390–370 г. пр.Хр. Датировката се основава на подобни хомогенни съкровища, открити в Западна Мала Азия²⁵.

Съкровище II

Съкровището е открито от иманяри в Североизточна България през 1992 г.²⁶ Точният брой на монетите не е известен. Три от тях са откупени за НИМ–София. Може да се допусне, че находката е била съставена само от персийски сикли.

Описание на монетите:

1. *Лице.* Царят е с кидарис и кандис, с дълга брада и дълга коса. Виждат се само тетивата на лъка, който той държи в лявата ръка, и копие в дясната. Тип IIIb (ранен) по Carradice 1987.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

AR; 12/15 мм; 5,52 г; НИМ–София, инв. № 28585; Пенчев 2005, с. 30, обр. 6.

2. *Лице.* Царят с кандис и кидарис, с дълга брада и дълга коса. Монетата е много износена и трудна за определяне. Най-общо е от тип IV по Carradice 1987, без да може да се каже дали е ранен или късен вариант – виж **обр. 1**.

Три контрамарки (**обр. 2, 1**), съответно № 23, 46 и 50 по Hill 1922. Подобната на трискел контрамарка № 23 вероятно е поставена в Киликия, където този символ е бил популярен.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

Три контрамарки (**обр. 2, 2**), съответно № 7, 160 и 162 по Hill 1922.

AR; 12/14 мм; 5,30 г; НИМ–София, инв. № 28586; Пенчев 2005, с. 30, обр. 7.
3. *Лице*. Монетата е много износена и трудна за определяне. Най-общо е от тип IV по Carradice 1987, без да може да се каже дали е ранен или късен вариант – виж **обр. 1**.

Пет контрамарки (**обр. 2, 3**), четири от които не намират близък паралел с контрамарките у Hill 1922. Три от тях са с формата на триъгълник и една – на квадрат. Последната контрамарка е близка до № 75 по Hill 1922.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

Три контрамарки (**обр. 2, 4**). Първата не намира паралел у Hill 1922, втората има формата на квадрат, а третата се доближава до № 88 по Hill 1922.

AR; 10/13 мм; 5,55 г; НИМ–София, инв. № 28587; Пенчев 2005, с. 30, обр. 8.

Находката може да се датира около 380–370 г. пр.Хр. Нейната предполагаема еднородност би могла да подсказва, че монетите не са част от местния монетооборот, а са били укрити като количество сребро, донесено от Мала Азия.

Съкровище III

Съкровището е открито някъде в Североизточна България през 60-те години на XX век. Не е известно колко и какви монети първоначално е съдържало. Четири сикли са предадени в НИМ–София.

Описание на монетите:

1. *Лице*. Монетата е много износена и трудна за определяне. Вероятно е от тип IV (късен) по Carradice 1987, защото се забелязва колчан със стрели, праметнат през дясното рамо на царската фигура. Не се виждат характерните за този тип зърнести кръгчета по кандиса.

Четири контрамарки (**обр. 2, 5**), съответно № 4, 46 и наподобяваща № 25 у Hill 1922 и триъгълник.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

Пет контрамарки (**обр. 2, 6**). Първите две представляват вдлъбнати квадрати, третата е тип № 177 у Hill 1922, а четвъртата и петата не намират съответствие в каталога на Hill 1922.

AR; 14/16 мм; 5,28 г; НИМ–София, инв. № 2982; Пенчев 2005, с. 31, обр. 9.

2. *Лице*. Царят с кандис и кидарис, с дълга коса и дълга брада. В лявата ръка държи лък, в дясната – кама. Ясно личи колчанът със стрели зад дясното рамо. Може да се определи като тип IV (ранен) по Carradice 1987.

Три контрамарки (**обр. 2, 7**). Първата е № 160 у Hill 1922, следващите две не намират съответствие у Hill 1922.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

Три контрамарки (**обр. 2, 8**). Първата представлява издължен правоъгълник, втората е № 46 у Hill 1922, а третата не намира съвпадение у Hill 1922.

AR; 12/14 мм; 5,45 г; НИМ–София, инв. № 2983; Пенчев 2005, с. 31, обр. 10.

3. *Лице*. Монетата е много износена и трудна за определяне. Най-общо е от тип IV по Carradice 1987, без да може да се каже дали е ранен или късен вариант.

Две контрамарки (**обр. 2, 9**). Първата представлява квадрат и се доближава до № 160, втората е близка до № 50 по Hill 1922.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

Две контрамарки (**обр. 2, 10**), които представляват квадрат и наподобяват № 160 по Hill 1922.

AR; 12/14 мм; 5,25 г; НИМ–София, инв. № 2984; Пенчев 2005, с. 31, обр. 11.

4. *Лице.* Монетата е много износена и трудна за определяне. Най-общо е от тип IV по Sagradice 1987, без да може да се каже дали е ранен или късен вариант. Има неправилна форма.

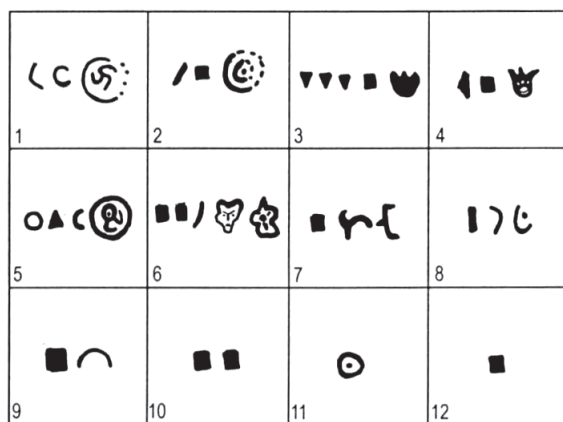
Една контрамарка (**обр. 2, 11**), която се доближава с № 6 по Hill 1922.

Опако. Вдлъбнатина с правоъгълна форма.

Една контрамарка (**обр. 2, 12**), която представлява квадрат, подобен на № 160 по Hill 1922.

AR; 10/15 мм; 5,38 г; НИМ–София, инв. № 2985; Пенчев 2005, с. 31, обр. 12.

Заради предполагаемия хомогенен състав на съкровището, от което са четирите сикли, то може да се датира към 360–350 г. пр.Хр.

Обр. 2. Контрамарки върху персийски сикли от Тракия (по Пенчев 2005)

Укриването на разгледаните фрагменти от монетни находки може да се датира в първата половина на IV в. пр.Хр. Много от контрамарките върху монетите не намират паралели сред тези, които Хил е събрал от циркулиралите в Мала Азия сикли. Въпреки това знаците върху намерените в България сикли най-вероятно са поставени именно в тази част на Персийската империя. В Мала Азия тези монети активно са участвали в монетооборота, което личи както от голямата им износеност, така и от множеството контрамарки, с които са удостоверени като автентични. Съкровищата с монети от типове IIIb и IV по Карадайс са хомогенни. В тях няма монети на градовете от западния бряг на Мала Азия. Това се вижда от списъка с монетни находки, съдържащи персийски сикли у Карадайс. Според

мен този факт недвусмислено показва, че тези монети не са били интегрална част от местния трако-елински монетен пазар. Откритите в Североизточна България персийски сикли може би са достигнали в земите на гетските племена чрез елинските апойкии от крайбрежието и свидетелстват за икономическите контакти на градовете с малоазийските полиси²⁷.

В Североизточна България са намерени и четири персийски монети, които са сатрапски издания²⁸. Две от тях са отсечени от името на персийския сатрап на Лидия и Кария Тисаферн (455/445–395 г. пр.Хр.)²⁹.

Описание на монетите:

1. Дидрахма на Тисаферн

Лице. Глава на Атина с шлем с гребен, наляво.

Опако. Глава на Тисаферн с брада и мустаци, със сатрапска тиара, надясно. В горното ляво поле – палмета.

AR; 16/22 мм; 8,04 г; РИМ–Варна, инв. № I 972; неизвестно местонамиране в Североизточна България; Дзанев 2008, с. 33, обр. 1.

2. Бронзова монета малък номинал на Тисаферн

Лице. Глава на Атина с шлем с гребен, надясно.

Опако. ΠΙΣΣ/Α. Тисаферн в персийско облекло и със сатрапска тиара, на кон в бяг надясно, с дясната ръка мята копие.

AE; 9,5/10 мм; 0,92 г; частно притежание; местонамиране: района на Добрич; Дзанев 2008, с. 34, обр. 3.

Георги Дзанев датира двете монети в периода 400–395 г. пр.Хр., който съвпада с края на монетосеченето и управлението на Тисаферн. Лицевите им изображения са повлияни от атинските тетрадрахми, които в този период отново са най-популярното платежно средство в Източното Средиземноморие.

Интересно е мнението на Г. Дзанев³⁰, че тези монети не са попаднали в Тракия по търговски път, а най-вероятно са донесени от гетски наемници, участвали в конфликта между Артаксеркс II и Кир Млади в края на V в. пр.Хр.

Другите две сатрапски монети са на персийския военачалник Мемнон от Родос и са отсечени в Ефес около 336–334 г. пр.Хр.

Описание на монетите:

3. Бронзова монета малък номинал на Мемнон

Лице. Великият персийски цар с царска тиара (kidaris) и с дълга роба (sandys) в бяг надясно. В протегнатата напред лява ръка държи лък, а в дясната – копие по диагонал. В полето вляво – ΒΑ. В полето вдясно – кръгла контрамарка с изображение на шестолъчна звезда.

Опако. Релефна карта на хинтерланда на град Ефес.

AE; 13/12 мм; 2,24 г; пробита; РИМ–Варна, инв. № I 4964; местонамиране: Южна Добруджа; Дзанев 2008, с. 34, обр. 4.

4. Бронзова монета малък номинал на Мемнон

Лице. Великият персийски цар с царска тиара (kidaris) и с дълга роба (candys) в бяг надясно. В протегнатата напред лява ръка държи лък, а в дясната – копие по диагонал, на пояса му е окачен боздуган. В полето вляво – ВА.

Опако. Релефна карта на хинтерланда на град Ефес.

АЕ; 13/15 мм; 2,11 г; пробита; частно притежание; местонамиране: района на Провадия; Дзанев 2008, с. 35, обр. 5.

За тези две монети Г. Дзанев също предполага, че са донесени от гетски наемници, които са участвали в източните походи на Александър III Македонски (336–323 г. пр.Хр.), макар античните автори да не отбелязват гети в контингенти от Тракия, които са воювали за Александър III в Азия³¹. Те са бронзови, от малък номинал, и са пробити. Последният факт според автора означава, че те не са участвали в монетната циркулация на територията на гетите.

За изчерпателност на информацията ще добавя, че на територията на днешна Румъния е намерено съкровище от 24 златни персийски монети. Дарейките са намерени в околностите на античното селище Оргаме, в района на Тулча³². Авторите датират тази монетна находка към средата на IV в. пр.Хр. От хинтерланда на същото селище произхожда и сикла на Ахеменидите, която все още не е публикувана³³. Тези находки свидетелстват за добре развита търговия на Оргаме с елинските полиси, разположени по крайбрежието на Мала Азия.

Непубликувани персийски сикли, намерени в Североизточна България, има в нумизматичния фонд и в монетната експозиция на РИМ–Варна³⁴.

В бъдеще често срещаните върху персийските царски издания контрамарки трябва да претърпят по-задълбочено документиране и изследване. Те могат да бъдат важен източник на информация за циркулационната среда, в която са участвали съответните монети.

¹ **B. Head.** The Coinage of Lydia and Persia from the Earliest Times to the Fall of the Dynasty of the Achaemenidae. London, 1877.

² **B. Head.** Historia Nummorum. A Manual of Greek Coins. Oxford, 1911, pp. 826–832.

³ **E. Babelon.** Les Perses Achemenides, les Satrapes et les dynastes tributaries de leur Empire, Chipre et Phenicie. Paris, 1893; **E. Babelon.** Traite des monnaies grecques et romaines, vol. I. Paris, 1901.

⁴ **E. J. Rapson.** Countermarks on early Persian and Indian Coins. – Journal of Royal Asiatic Society, October, 1895, pp. 865–877.

⁵ **G. F. Hill.** Notes on the Imperial Persian Coinage. – JHS, 39, 1919, pp. 116–129.

⁶ **G. F. Hill.** Catalogue of the Greek Coins of Arabia, Mesopotamia and Persia (British Museum Catalogue, vol. 28). London, 1922.

⁷ **I. Carradice.** The ‘Regal’ Coinage of the Persian Empire. – In: I. Carradice (ed.)

Coinage and Administration in the Athenian and Persian Empires (British Archaeological Reports – International Series 343). Oxford, 1987, pp. 73–108.

⁸ **I. Carradice**. Two Achaemenid Hoards. – Numismatic Chronicle, 158, 1998, pp. 1–23; **I. Carradice**. The Dinar Hoard of Persian Sigloi – In: R. Ashton and S. Hunter (eds.) Studies in Greek Numismatics in Memory of Martin Jessop Price. London, 1998, pp. 65–81.

⁹ **E. S. G. Robinson**. The beginnings of Achaemenid Coinage. – Numismatic Chronicle, 1958, pp. 187–193; **E. S. G. Robinson**. Two Greek coin Hoards. – Numismatic Chronicle, 1960, pp. 31–36.

¹⁰ **S. Noe**. Two Hoards of Persian Sigloi (Numismatic Notes and Monographs, no. 136). New York, 1956; **E. S. G. Robinson**. A Hoard of Persian Sigloi. – Numismatic Chronicle, 1947, pp. 173–174; **E. S. G. Robinson**. The beginnings of Achaemenid Coinage, pp. 187–193; **E. S. G. Robinson**. Two Greek coin Hoards, pp. 31–36.

¹¹ **M. C. Root**. Evidence from Persepolis for Dating of Persian and Archaic Greek Coinage. – Numismatic Chronicle, 1988, pp. 1–12; **D. Stronach**. Early Achaemenid Coinage. Perspectives from the Homeland. – Iranica Antiqua, 24, 1989, pp. 255–279; **M. Vickers**. Early Greek Coinage, Reassessment. – Numismatic Chronicle, 145, 1985, pp. 1–44.

¹² **A. D. H. Bivar**. Achaemenid Coins, Weights and Measures. – Cambridge History of Iran, vol. II. Cambridge, 1986, pp. 610–639.

¹³ **К. Шкорпил**. Исторически бележки за Черноморската област на Балканския полуостров. Походът на Дарий през 511 г. пр.Хр. – Морски сговор, 1, 1934, с. 11.

¹⁴ **Д. Аладжова**. Две сребърни монети на Ахеменидите. – Археологически вестник, 1, 1999, с. 9–10.

¹⁵ Авторът нямаше възможността да работи със самите монети или техни оригинални фотографии. Предложените анализи са направени въз основа на снимковия материал и описания от първичните публикации: **Д. Аладжова**. Две сребърни монети на Ахеменидите, с. 9–10; **В. Пенчев**. Части от три колективни находки със сребърни персийски монети (сикли) от Североизточна България. – В: Монетите и банкнотите – възможни прочити. Юбилеен сборник в чест на ст.н.с. д-р Христо Харитонов. Велико Търново, 2005, с. 29–32.

¹⁶ **M. Mitchiner**. Oriental Coins and their Values. The Ancient, Classical World 600 BC–AD 650. London, 1978.

¹⁷ **Д. Аладжова**. Две сребърни монети на Ахеменидите, с. 10.

¹⁸ **Ж. Жекова**. Каталог на монетите от зала „Съкровищница“ в Регионален исторически музей Шумен. София, 2003, с. 13, № 2.

¹⁹ **Й. Юркова**. Монетните находки, открити в България през 1979 г. – Археология, 1–2, 1981, с. 126.

²⁰ **В. Пенчев**. Части от три колективни находки..., с. 29–32.

²¹ **T. J. Figuera**. The Power of Money: Coinage and Politics in the Athenian Empire. University of Pennsylvania Press, 1998, p. 29, no. 23.

²² **I. Carradice**. The ‘Regal’ Coinage of the Persian Empire, p. 79.

²³ **I. Carradice**. The ‘Regal’ Coinage of the Persian Empire, p. 84; **C. M. Kraay**,

P. R. S. Moorey. A Black Sea Hoard of the Late Fifth Century BC. – Numismatic Chronicle, 1981, pp. 1–19.

²⁴ **I. Carradice.** The 'Regal' Coinage of the Persian Empire, p. 92.

²⁵ **I. Carradice.** The 'Regal' Coinage of the Persian Empire, p. 79.

²⁶ **В. Пенчев.** Части от три колективни находки..., с. 30.

²⁷ **В. Пенчев.** Части от три колективни находки..., с. 31–32.

²⁸ **Г. Дзанев.** Монети на персийски сатрапи от Североизточна България. – В: Нумизматични, сфрагистични и епиграфски приноси към историята на Черноморското крайбрежие. Международна конференция в памет на ст.н.с. Милко Мирчев (Acta Musei Varnaensis VII-1), Варна, 15–17 септември 2005. Варна, 2008, с. 33–37.

²⁹ В НИМ–София се съхранява монета на Тисаферн, която все още не е публикувана. Тя бе изложена във витрина през 2004 г.

³⁰ **Г. Дзанев.** Монети на персийски сатрапи..., с. 35–36.

³¹ **П. Делев.** Лизимах. София, 2004, с. 111.

³² **Е. Петак, G. Talmatchi, V. Ionita.** The Daric Hoard Found at Argamum/Orgame (Jurilovca, Tulcea county, Romania) – In: XIV-th International Numismatic Congress, Glasgow, 2009, forthcoming

³³ По устно сведение на д-р Емануел Петак.

³⁴ Информация от Игор Лазаренко от РИМ–Варна.

HOARDS CONTAINING PERSIAN COINS FROM NORTH-EASTERN THRACE. CONDITION OF RESEARCHES

MIROSLAV IZDIMIRSKI / SOFIA

The article examines the coins found in North-Eastern Thrace, containing coins both of the Achaemenids and their satraps.

Two sigloi from a private collection preserved at the Shumen Regional Museum of History of and three fragmentary hoards of Persian sigloi are also examined analyzed. The overall number of the coins, acquired by the National Museum of History (Sofia) is twelve. The numerous countermarks on these coins are also regarded. The finds are dated most probably to the first half of 4th century BC.

Four more coins of Persian satraps are in the possession of the Varna Museum and private collections. Two of them are minted on behalf of the Lydian satrap Tissaphernes, and the other two are struck in Ephessos for the Persian military chief Memnon of Rhodes.

The Romanian numismatist Emanuel Petac kindly informed me about an intriguing find of Persian coins from North-Eastern Thrace: a hoard from Argamum, which contained twenty four gold darics, dated to the mid-4th century BC. In the same area, a silver Persian siglos has been found too.